

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

با تقدیر و سپاس و احترام به...
همه اندیشمندان و بزرگوارانی که در راه
ترویج و توسعه علم و اندیشه در زوایای
مختلف این مملکت سعی و تلاش نموده

انوار آوری و شکوفایی در آموزه های دینی

اند، بالاخص برادر فریخته و خیراندیش

جناب آقای غلامرضا نادری که در

مسیر تهیه و تدوین این اثر نقش مهم و

بسزایی داشتند.

محمد سلطانمرادی - ۱۳۹۳

نوآوری و شکوفایی در آموزه‌های دینی

تهیه و تنظیم:

محمد سلطانمرادی

۱۳۹۱

سرشناسه: سلطانمرادی، محمد
عنوان و نام پدیدآور: نوآوری و شکوفایی در آموزه‌های دینی / مؤلف محمد
سلطانمرادی

مشخصات نشر: مشهد: پیام کلیدر، ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ۶۷ص رقعی

شابک: ۲۵۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۹۹۷۵-۶۱-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

موضوع: اخلاق اسلامی

موضوع: احادیث اخلاقی

رده بندی کنگره: BP ۲۴۷/۸/س ۷۶ ن ۹ ۱۳۹۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۱

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۳۱۹۸۶

انتشارات پیام کلید

نوآوری و شکوفایی در

آموزه‌های دینی

مؤلف: محمد سلطانمرادی

حروفچینی و صفحه آرایی:

سارا عشقی)

(۰۹۱۵۵۵۷۸۱۴۲

چاپ و صحافی: چاپخانه

دقت

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۳

شماره گان: ۲۰۰۰ نسخه

تعداد صفحات: ۶۷ صفحه

قطع: رقعی

قیمت: ۲۵۰۰۰ ریال

شابک: ۰-۶۱-۹۹۷۵-۹۶۴-

۹۷۸

تلفن: ۰۹۱۵۳۱۸۷۴۶۸ -

نمبر: ۸۶۹۱۵۳۱ ۰۹۱۵۳۲۱۵۸۸۷

نشانی : مشهد، آب و برق - شقایق

۲ - پلاک ۱۸ صندوق پستی :

۹۱۷۹۱۱۳۵۱۱

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار:..... ۱۷

فصل ۱: اصول شکوفایی ۲۸

خودشناسی رمز موفقیت انسان

در شکوفایی [ارزشها و باورهای

دینی]..... ۱۱

علت و عظمت جایگاه رفیع انسان:

..... ۳۹

محورهای خودشناسی..... ۱۴

فصل ۲: شکوفایی در باورهای

دینی و ارزشهای اسلامی ... ۴۶

شکوفایی در اخلاق..... ۴۶

اخلاق نیک موهبتی از طرف

خداوند متعال..... ۴۷

خوش رفتاری با خانواده:..... ۵۱

نرمخویی با خانواده..... ۵۳

انوار الہی و سگوفابی در آموزہ های دینی

محبت و مہربانی با خانوادہ..... ۵۴

خوش رفتاری و محبت بہ فرزندان

۱۹.....

پیامبر اسلام (ص) کانون محبت بہ

کودکان بود..... ۶۸

خوش رفتاری با پدر و مادر..... ۷۲

فصل ۳: اخلاق اجتماعی و

روابط انسانی..... ۷۷

الف) خوشرویی..... ۷۷

- ۸۱..... (ب) معیار اخلاق نیک
- ۲۴..... (ج) نرم‌خویی
- هـ) با چه کسانی معاشرت داشته باشیم..... ۹۵
- اظهار محبت و نیکی کردن به دیگران..... ۲۸
- نیکی کردن به دیگران محبت می‌آورد..... ۲۹
- ۱۰۷..... خدمت رسانی
- از مصادیق خدمت‌رسانی..... ۱۱۱

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

رعایت حقوق انسانها در جامعه

۱۲۲.....

رعایت حقوق مسلمانان نسبت به

یکدیگر..... ۱۲۷

تواضع و فروتنی..... ۱۳۶

تواضع و فروتنی از منظر قرآن

کریم..... ۱۳۸

مسئولیت پذیری..... ۱۴۵

مسئولیت از منظر قرآن..... ۱۴۹

فصل ۴: اخلاق اقتصادی و

معیشتی ۱۸۸

میانه روی و قناعت در معیشت

..... ۱۸۸

سخاوت و بخشش ۵۱

قرض الحسنه ۵۲

خمس ۵۵

بحث استدلالی خمس ۵۶

بخش ۲ : نوآوری و شکوفایی

اجتماعی ۵۹

نوآوری و شکوفایی نیازمند

انگیزش و هدف ۶۱

۱- نیاز جامعه به سعی و تلاش و

ابتکار ۶۳

سعی و تلاش از دیدگاه قرآن ... ۶۳

سعی و تلاش در بیان ائمه

معصومین (علیهم السلام) ۶۵

منابع و مآخذ ۶۷

فہرست مطالب

«۱۶»

بنام حی توانا

پیشگفتار:

با نام و استعانت از
پروردگار متعال و با توجهات
و عنایات حضرت بقیتا...
الاعظم اروحنا له الفداء، این
نوشتار الهام گرفته از

فرمایشات مقام معظم رهبری
حضرت آیت‌الله‌... خامنه‌ای
(حفظه‌الله...) که در پیام
نوروزی خود به مناسبت
فرارسیدن آغاز سال ۱۳۸۷
شمسی بیان کردند، می‌باشد.

«لذا با آغاز سال جدید که فصل
شکوفایی و بهار طبیعت است،
که با شکفتن و رویش گلها، و

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

سبزه زارها، سرسبزی و طراوت و شادابی را با خود به همراه دارد و با دیدنش چشم هر نظاره گری را به زیبایی هایش خیره می کند، چه خوب است که با الهام گرفتن از بهار طبیعت حرکتی به سوی نوآوری و شکوفایی آن هم در تمام زمینه های مختلف، که یک جامعه به آن نیازمند است، داشته باشیم و بالأخص در کسب صفات و خصلتهای نیک

اخلاقی گام مفید و مؤثری برداریم، همان چیزی که رسول خدا برای آن مبعوث گردید، و خود فرمود: **إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ**. من برای (اینکه) بزرگواری‌ها و جوانمردی‌های اخلاقی [را به شما پیاموزم] مبعوث شده‌ام.»

انسان برای رسیدن به آنچه او را به اوج کمال و قرب الی... می‌رساند باید تلاش و کوشش

نواآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

کند، بنابراین اگر امروز و فردای انسانی در ابعاد مختلف معنوی و مادی یکسان باشد، بدون تردید متضرر شده است.

در کلام گهربار امام کاظم (ع) آمده است: «مَنْ اسْتَوَى يَوْمَهُ فَهُوَ مَغْبُونٌ، وَ مَنْ كَانَ آخِرُ يَوْمِيهِ شَرًّا هُمَا فَهُوَ مَلْعُونٌ وَ مَنْ لَمْ يَعْرِفِ الزِّيَادَةَ فِي نَفْسِهِ فَهُوَ فِي النُّقْصَانِ، وَمَنْ

كَانَ إِلَى النُّقْصَانِ، فَالْمَوْتُ
خَيْرٌ لَهُ مِنَ الْحَيَاةِ.^۱»

کسی که دو روز او یکسان
باشد ضرر کرده است و کسی
که روز دوشم از روز قبلش
بدتر باشد، ملعون است و
کسی که در زندگی خود
افزایش کمال نداشته باشد،
رو به سوی کمبودی و نقصان

۱ - سیره چهارده معصوم (ع) (اشتهاردی) ص ۶۵۵ به نقل از اعیان الشیعه و ارشاد القلوب،

انوار سنی و شکوفایی در آموزه های دینی

خواهد بود و کسی که این
چنین باشد، مرگ برای او
بهتر است از زندگی.

شایان ذکر است که در
شکوفایی طبیعت با شکوفایی
انسانها در انجام تواناییها و
استعدادها دو تفاوت وجود دارد:
(۱) بیشتر درختان، گلها و
گیاهان، در یک فصل خاصی آن
هم در فصل بهار امکان رویش و

شکوفایی پیدا می‌کنند لیکن انسان، در هر زمان که اراده کند و یا تصمیم بگیرد، می‌تواند در عرصه‌های مختلف از خودشکوفایی داشته باشد.

۲) شکفتن و رویش طبیعت منحصر است به بهار، تا مدت معینی این شکفتن‌ها و رویش‌ها باقی است و بعد از آن دیگر اثری از آن به جای نمی‌ماند. اما شکوفایی انسانها به عکس جریان

نوآورهای و شکوفایی در آموزه های دینی

طبیعت است، زیرا شکوفایی انسان و اثرات آن حتی پس از پایان زندگی دنیوی نیز در زمینه های مختلف ماندگار است و چه بسا نسل های پس از او نیز از آن بهره مند خواهند شد.

به امید موفقیت های روز

افزون شما

(محمد سلطانمرادی)

بخش اول

سوفایی در ارزشها و باورهای دینی

فصل ۱

اصول شکوفایی

شکوفایی دارای دو اصل فردی و اجتماعی است. در جنبه فردی هر انسانی ابتدا باید یک شناخت نسبت به جایگاه رفیع انسانیت داشته باشد ولو به طور اجمالی،

نواآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

تا به وسیله ی این شناخت، انسان بتواند در مسیر شکوفایی خود، در زمینه های مختلف اخلاقیات، باورهای دینی و معنویات گام بردارد.

دو عامل «شناخت» و «انگیزه» در شکوفاشدن توانایی ها و استعدادها، در زمینه های مختلف علمی بسیار مؤثر است.

بخش اول: شکوفایی در ارزشها و باورهای دینی

خودشناسی رمز موفقیت انسان در شکوفایی [ارزشها و باورهای دینی]

خودشناسی یکی از رموز
موفقیت انسان در شکوفایی
ارزشها و خودباوریهای دینی
می باشد از خودشناسی است که
انسان به خودیابی می رسد، وقتی
که انسان خود را شناخت و خود

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

را یافت، در این هنگام به خودباوری می رسد.

خداوند متعال انسان را آفرید و او را برتر از تمام موجودات، بلکه او را اشرف همه موجودات قرار داد. خداوند انسان را موجود برگزیده در قرآن معرفی و او را خلیفه و جانشین خود بر روی زمین قرار داد و فرمود:

بخش اول: سگوفانی در ارزشها و باورهای دینی ۱

«إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ
خَلِيفَةً^۲»

(به خاطر بیاور) هنگامی را که
پروردگارت به فرشتگان گفت من
در روی زمین جانشین (نماینده‌ای)
قرار خواهم داد.

خداوند نیازی به جانشینی ندارد،
بلکه آیه شریفه حاکی از کرامت،

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

فضیلت، مقام رفیع و جایگاه برتر
انسان را بیان و توصیف می کند،
چراکه خلقتش خلقت ویژه است.
خداوند متعال در قرآن می فرماید:
**«لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ
تَقْوِيمٍ»^۳** که ما انسانی را به
بهترین نظام خلقت آفریدیم.
ملائک به نظاره آمده بودند که این
دو پیکر چیست؟ ناگاه دیدند، که
از روح بیکران الهی در این دو

بخش اول: سکونانی در ارزشها و باورهای دینی^{۳۴}

پیکر دمیده شد و آنها جان و روح یافتند.

خداوند متعال در قرآن می‌فرماید: «وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي^۴»

هنگامی که آن را نظام بخشیدم و

از روح خود در آن دمیدم.

عجب موجودات زیبا و نورانی و جذابی، حتی پروردگار متعال به

نوا اور علی و شگوفایی در آموزه های دینی

خود هم تبریک گفته است و
می فرماید: «فَتَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ

الْخَالِقِينَ»^۵

پس شایسته تکریم و تعظیم است

خداوندی که بهترین آفرینندگان

است.

ناگاه خطاب الهی به آنان
(فرشتگان) طنین افکن شد، که

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۳۶}

تاکنون اشرف مخلوقات شما بودید
اما اکنون آفریده جدید را به خاطر
من، سجده و احترام کنید.

«فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ»

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

پس چون آن عنصر را معتدل بیارایم و

در آن از روح خود بدمم همه بر او

سجده کنید.

در این هنگام بود که همه

ملائک سجده کنان به خاک

افتادند.

بخش اول: سکونابی در ارزشها و باورهای دینی ۱

«فَسَجِدِ الْمَلَائِكَةَ كُلَّهُمْ

أَجْمَعُونَ»^۷ همه‌ی ملائک به سجده

افتادند.

ملائک از علّت، عظمت، شأن و منزلت این تازه وارد پرسیدند. مگر چه چیز، باعث برتری او بر این همه عبادتهای طولانی و بی‌حد و حصر ما شده

نوا اور ہی و شگوفایی در آموزہ های دینی

است؟ (همانند عبادت‌های
شش‌هزار ساله ابلیس).

علت و عظمت جایگاه رفیع

انسان:

علت عظمت و مقام رفیع انسان
این است که این موجود اشرف
موجودات است و خداوند در قرآن
برتری انسان را بیان می‌کند و
می‌فرماید:

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

«وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ^۸» همانا

فرزند آدم را گرامی داشتیم.

«وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ

مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا^۹»

و آنان را بر بسیاری از

آفریده‌های خود، برتری دادیم.

۸ - الاسراء (۱۷) آیه ۷۰.

۹ - همان سوره، همان آیه.

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

چراکه این انسان، حامل روح
بلند انسانیت و حامل اسماء و
معارف بلند الهی است. «وَعَلَّمَ
آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا»^{۱۰}

خداوند همه ی اسماء (حقایق و

اسرار هستی) را به آدم (ع)

آموخت.

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی ۱

این موجود، عصاره هستی است،
نه عقل و عبادتِ صرف، و نه
جسمانیت و حیوانیت، بلکه جامع
و کامل ابعاد هستی است.

محورهای خودشناسی

پس از شناخت جایگاه
خودشناسی محورهای آن را باید
شناخت که عبارتند از:

نواآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

۱- شناخت استعدادها، تواناییها و سعی در شکوفا کردن آنها.

۲- شناخت حساسیتها و ضعفها

۳- شناخت علایق، تمایلات و

گرایشها

شناخت استعدادها و تواناییها و

علایق و گرایشها که در انسان

(بویژه در قشر نوجوان و جوان)

موجب می شود که انسان اعتماد

بیشتری در خود پیدا کند و مسیر

بخش اول: شکوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

زندگی‌اش را در راستای شکوفا کردن تواناییهای ذاتی خود برگزیند و در شکوفا کردن استعداد و توانایی خود و همچنین نوآوری گام نهد و پله‌های ترقی را طی کند. شناخت ضعفها و حساسیتها به انسان این امکان را می‌دهد که در جهت رفع جنبه‌های منفی شخصیت خویش تلاش کند و در مواجهه با

نوآورهای و شکوفایی در آموزه های دینی

مشکلات زندگی فردی خود
معقول و منطقی تصمیم بگیرد و
عمل کند.^{۱۱}

فصل ۲

شکوفایی در باورهای دینی و ارزشهای اسلامی

شکوفایی در اخلاق

در این مبحث به دو موضوع

اشاره می‌شود:

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

الف) اخلاق در خانواده

ب) اخلاق در اجتماع

اخلاق نیک موهبتی از طرف

خداوند متعال

خلق و خوی نیک موهبتی

است که خداوند متعال به انسان

عنایت می کند، که برخی از

ویژگیهای اخلاقی غریزی و فطری

و برخی دیگر اکتسابی است، که با

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورها^{۴۸}های دینی

تصمیم، اراده و ممارست به دست
می آید مانند: سخاوت، حیا، صبر
و...

به فرموده امام صادق (ع): «خلق و
خوی نیکو بخششی است که خداوند
به مخلوقاتش عطا می کند، برخی از
آن فطری و برخی هم مربوط به نیت
و اراده است.»

نوآوری و شکوفایی در آموزه‌های دینی

حضرت فرمود: و انسان از اراده و قصد می‌تواند آن را بدست آورد.

راوی می‌گوید به امام صادق (ع)

عرض کردم کدام بهتر است؟

حضرت فرمود: آنچه فطری

است، انسان بر آن سرشته شده

است و غیر از آن نمی‌تواند انجام

دهد و آنچه مربوط به نیت و اراده

می‌باشد، باید برای تحقق آن صبر

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورها های دینی ۱

و سختی را تحمل کند، آنگاه این
یک بهتر است.^۱

اخلاق نیک بیانگر بزرگواری
اصالت و نژاد انسانها است.

بنابراین در کلام گهرباری از
حضرت امیرالمؤمنین علی (ع)
آمده است:

«حُسْنُ الْأَخْلَاقِ بُرْهَانُ كَرَمِ
الْأَعْرَاقِ.»^۱

۱ - اصول کافی (ترجمه مصطفوی) جلد ۳، ص ۱۵۸، حدیث ۱۱ باب حُسن خلق.

نوآوری و شکوفایی در آموزه‌های دینی

اخلاق خوش دلیل و نشانه نژاد

بزرگوار است.

خوش رفتاری با خانواده:

یکی از چیزهایی که اسلام

نسبت به رفتار با خانواده سفارش

کرده است، خوش رفتاری و اخلاق

خوش، نیکو توأم با محبت و

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۵۲}

مهربانی با همسر و فرزندان است.

لذا پیامبر عظیم‌الشان اسلام (ص)

می‌فرماید: «أَحْسَنُ النَّاسِ

إِيْمَانًا، أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَالطَّفَهُمْ

بِأَهْلِهِ وَأَنَا الطَّفُكُمْ بِأَهْلِي»

با ایمان‌ترین مردم

خوش‌اخلاق‌ترین آنان و مهربان‌ترین

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

آنها با خانواده اش است و من
مهربان ترین شما با خانواده ام هستم.

نرم خویی با خانواده

رفتار توأم با ملایمت و نرمی
موجب صفا و صمیمیت در کانون
خانواده می شود. حضرت علی (ع)
در وصایای خود به فرندش محمد
حنفیه (ص) می فرماید:

بخش اول: سگوفانی در ارزشها و باورها^{۵۴}های دینی

«فَدَارَهَا عَلَى كُلِّ حَالٍ
وَأَحْسِنِ الصُّحْبَةَ لَهَا فَيَصْفُوا
عَيْشُكَ» همیشه با همسرت مدارا
کن تا زندگی‌ات باصفا شود.

محبت و مهربانی با خانواده
محبت و مهربانی و باعطوفت
رفتار کردن با خانواده، از اخلاق

۱ - مکارم الاخلاق، ص ۲۱۸ - وسایل الشیعه، جلد ۲۰، ص ۱۶۹. باب جمله من آداب عشره النساء

نوآورہی و شگوفایی در آموزہ های دینی

نیک و از سجایای اخلاقی یک
انسان است. رسول خدا (ص)
خطاب بہ مردان
می فرماید: «فَأَشْفَقُوا عَلَيْهِنَّ
وَطَيَّبُوا قُلُوبَهُنَّ حَتَّى يَقْفُنَ
مَعَكُمْ»^۱

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

با همسرانتان مهربانی کنید و
دل‌هایشان را بدست آورید تا باشما
(همراه) بمانند.

محبت به همسر و خانواده از
نشانه‌های یک شخص باایمان
است و این محبت هم باید
طرفینی (هم از طرف مرد و هم از
زن) باشد در این باره
پیامبر اسلام (ص) می‌فرماید: «كَلِّمًا

نوآورهای و شکوفایی در آموزه های دینی

أَرَادُ الْعَبْدُ إِيمَانًا إِرَادًا حُبًّا

لِلنِّسَاءِ^۱»

هر بنده ای که ایمانش به خدا

بیشتر باشد به خانمش بیشتر اظهار

علاقه و محبت می کند.

در کلامی دیگر پیامبر اسلام (ص)

می فرماید:

بخش اول: سکونانی در ارزشها و باورهای دینی ۱

لِلرَّجُلِ عَلَى الْمَرْأَةِ أَنْ تَلْزِمَ
بَيْتَهُ وَتُوَدِّدَهُ وَتُحِبَّهُ وَتُشْفِقَهُ
وَتَجْتَنِبَ سَخَطَهُ وَتَبْتَغِ
مَرْضَاتِهِ وَتُؤَقِّيَ بَعْدَهُ
وَوَعْدَهُ.

حق مرد بر همسرش این است که
همسرش ملازم خانه باشد و به
همسرش دوستی و محبت و مهربانی

نوآوری و شکوفایی در آموزه‌های دینی

نماید و از به خشم آوردن همسرش
دوری کند و آنچه را که مورد
رضایت همسرش هست انجام دهد و
به پیمانها و وعده‌هایش وفادار
باشد.^۱

برکت در رزق و طول عمر از آثار
و نتایج رفتار بانرمی، ملایمت و

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

ملاطفت با خانواده است. رسول
خدا(ص) در این باره می فرماید:

«إِنَّ فِي الرَّفْقِ الزِّيَادَةَ وَالْبَرَكَاتَةَ
وَمَنْ يُحْرِمِ الرَّفْقَ يُحْرِمِ
الْخَيْرَ»^۱

نرم خویی است که موجب زیادی
برکت در رزق و طول عمر

۱ - اصول کافی، جلد ۲، ص ۱۱۹، حدیث ۷ باب الرفق.

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

می گردد و هر کسی که از خصلت

نرمخویی محروم شد از خیر

محروم شده است.

خوش رفتاری و محبت به

فرزندان

نظر دانشمندان و روانشناسان

براین است که کودکان در تمام

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

دوران کودکی و حتی بعد از آن دوران، نیازمند به محبت و علاقه والدین خود هستند، زیرا اساس یک رابطه سالم میان والدین و فرزندان، مهر، محبت و دوست داشتن است که این رابطه را تشکیل می‌دهد.

یک نگاه محبت‌آمیز یا یک نوازش مهربانانه است که ساختار اخلاق و شخصیت آینده او را

انوار معنی و شکوفایی در آموزه های دینی

می سازد و رفتار نوجوان و جوان را بسوی خلاقیت و خیر و نیکی سوق می دهد. همین آغوش گرم والدین و محبت آن دو است که روح بشر دوستی و علاقه به هم نوع را در وجودش شکوفا می کند و برای اظهار همدردی و کمک به دیگران آماده اش می کند و حتی او را از ترس، تنهایی و ضعف اراده و عدم اعتماد به نفس نجات

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

می‌دهد و به زندگی امیدوار
می‌کند و روح خوش‌بینی و
خوش‌خویی را در نهادش استوار و
او را بسوی زندگی اجتماعی و
تعاون و همکاری سوق می‌دهد.

از سوی دیگر کمبود محبت به
فرزند آثار سویی در وجود او
خواهد گذاشت که به بعضی از
موارد آن می‌پردازیم. معمولاً این
افراد:

انوار معنی و شگوفایی در آموزه های دینی

- ۱- ترسو هستند.
 - ۲- خجول هستند.
 - ۳- خود را در مقابل دیگران ضعیف می بینند.
 - ۴- گوشه گیر، منزوی از اجتماع، بی علاقه و افسرده هستند.^۱
- این گونه افراد چه بسا ممکن است برای جبران کمبود ضعفهای خود

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

به اعمال غیراخلاقی و حتی جنایت دست بزنند، تابدین وسیله از جامعه‌ای که او را دوست ندارند انتقام بگیرند.

باید توجه داشت که معیار و میزان محبت را باید دانست و به آن آگاه بود که کی و کجا باید از آن استفاده کرد، روش و میزان محبت کردن مانند استفاده از دارو برای درمان بیماریهای

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

جسمانی است که باید با سن و ویژگیهای فرد تناسب داشته باشد.^۱

از طرفی نباید در محبت ورزیدن، افراط و یا تفریط کرد و در محبت کردن و دوست داشتن فرزندان نباید به معنای تسلیم شدن به خواسته های غیرمنطقی و غیرعقلایی آنها تعبیر کرد.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورها^{۶۸}های دینی

پیامبر اسلام (ص) کانون

محبت به کودکان بود

روایت شده است که روزی پیامبر (ص) در نماز جماعت هرگاه به سجده می‌رفت امام حسین (ع) - که آن زمان کودک بود - بر پشت ایشان سوار می‌شد که وقتی حضرت می‌خواست سر از سجده بردارد او را می‌گرفت و به کنار می‌گذاشت با همین کیفیت

انوار معنی و شگوفایی در آموزه های دینی

پیامبر (ص) نمازش را تمام کرد. مرد یهودی که نظاره گر ماجرا بود، گفت: «شما نسبت به کودکانان طوری رفتار می کنید که ما از آن امتناع داریم.» پیامبر (ص) فرمود: «اگر شما هم به خداوند و رسول خدا ایمان داشتید نسبت به کودکانان مدارا و محبت می کردید.» آن یهودی با دیدن رفتار پیامبر مسلمان شد.^۱

۱ - بانوی نمونه اسلام (ابراهیم امینی) ص ۸۸ به نقل از کتاب بجا ج ۴۳، ص ۲۴۰

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورها های دینی

در روایت دیگری آمده است که روزی رسول خدا (ص)، امام حسن (ع) را که کودک بود نوازش می کرد، اقرع بن حابس عرض کرد: «من ده فرزند دارم ولی تا به حال هیچ یک از فرزندانم را نبوسیده ام.» پیامبر اکرم (ص) ناراحت شد و فرمود: «اگر خدا محبت را از قلب تو گرفته است،

انوارِ معنی و شگوفایی در آموزه های دینی

من چه کنم.» سپس حضرت
فرمود: «هر کس به کودکان
محبت و ترحّم نکند و احترام
بزرگسالان را نگه ندارد، از ما
نیست.»^۱

۱ - بانوی نمونه اسلام (ابراهیم امینی)، به نقل از کتاب بحار، ج ۴۳، ص ۲۹۶.

بخش اول: سکونابی در ارزشها و باورهای دینی ۱

خوش رفتاری با پدر و مادر

یکی از وظایف مهمی انسانها این است که نسبت به والدین خود، نهایت احترام، اکرام و خوش رفتاری داشته باشند. خداوند متعال در قرآن به این موضوع پرداخته است و حتی بعد از اطاعت و فرمانبرداری از خودش

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

اطاعت پدر و مادر را بیان کرده و
فرموده:

«وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا

إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ

إِحْسَانًا...»^۱

پروردگار تو فرمان داد که جز او
را نپرستید و به پدر و مادر خود
نیکی کنید. اگر یکی از آن دو یا

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۷۴}

هر دو به سالمندی رسیدند، به آنها حتی اف نگو و بر آنها پرخاش مکن، و با آنها به شایستگی سخن بگوی و با ایشان مهربانی کن و بال فروتنی در برابر آنها بگستر و بگو پروردگا رمن، آن دو را رحمت کن چنان که مرا در کودکی پرورش دادند.

انوار رحمتی و سگوفانی در آموزه های دینی

خداوند متعال معیار رضایت
خود را در رضایت پدر و مادر قرار
داده است. پیامبر (ص) می فرماید:

قال رسول الله (ص) أَنَّهُ قَالَ

رَضِيَ الرَّبُّ فِي رَضِيِ الْوَالِدَيْنِ

وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ

الْوَالِدَيْنِ^۱

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی^{۷۶}

خوشنودی خداوند در خوشنودی

پدر و مادر و خشم و غضب خدا در

خشم و غضب پدر و مادر است.

فصل ۳

اخلاق اجتماعی و روابط انسانی

الف) خوشرویی

خوشرویی با دیگران باعث می‌شود تا کینه‌ها و کدورتها از دلها زدوده شود، لذا ائمه اطهار(ع)

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورها^{۷۸}های دینی

با مردم بسیار با چهره باز برخورد می کردند و نسبت به خوشرویی با دیگران هم توصیه می فرمودند.

امام کاظم (ع) در سخن بسیار گهرباری از قول رسول خدا (ص) می فرماید:

نوا اور پی و سگوفابی در آموزه های دینی

«حُسْنُ الْبَشْرِ يُذْهَبُ

بِالسَّخِيمَةِ» خوشرویی، کینه ها را

از دل می برد.

توصیه معصومین (ع) حتی در
برخورد با دشمن هم با خوشرویی
بوده است.

حضرت زهرا (س) در بیان بسیار
ارزشمندی می فرماید:

بخش اول: سکونابی در ارزشها و باورهای دینی

«بَشْرٌ فِي وَجْهِ الْمُؤْمِنِ
يُوجِبُ لِصَاحِبَةِ الْجَنَّةِ وَبَشْرٌ فِي
وَجْهِ الْمُعَانِدِ يَقِي صَاحِبَهُ
عَذَابَ النَّارِ»^۱

پاداش خوشرویی در برابر مؤمن
بهشت است و خوشرویی با دشمن
ستیزه‌جو، انسان را از عذاب آتش
جهنم بازمی‌دارد.

۱ - مستدرک الوسائل، ج ۱۲، باب وجوب الاعتناء و الاهتمام بالتقيه...، ص ۲۶۲.

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

ب) معیار اخلاق نیک

یکی از اصحاب، از امام

صادق (ع) درباره معیار اخلاق نیک

از آن حضرت سؤال کرد، حضرت

فرمود:

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

«قَالَ تُلِينُ جَنَاحَكَ، وَتُطِيبُ
كَلَامَكَ وَتَلْقَى أَخَاكَ بِبِشْرٍ
حَسَنٍ»^۱

معیار اخلاق نیک فروتنی با مردم،
سخن خوب گفتن [ادب در گفتار] و
با برادران دینی و ایمانی با
خوشرویی و چهره‌باز بر خورد
کردن است.

ج) نرمخویی

یکی از رموز موفقیت پیامبر اسلام (ص) در دعوت انسانها به دین اسلام نرمخویی آن حضرت با مردم بود. لذا خداوند متعال نسبت به این رفتار پسندیده‌ی رسول خدا (ص) در قرآن می‌فرماید:

بخش اول: سکونابی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۴}

«فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ،
وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ
لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ»^۱

پس به خاطر رحمتی که از جانب
خداوند [که شامل حال تو شده] با
مردم مهربان گشته‌ای، اگر تندخو

انوار علی و شگوفایی در آموزه های دینی

[خشن و سنگدل] بودی [مردم] از

اطرافت پراکنده می شدند.

سپس از آیه شریفه این طور
نتیجه می گیریم که ضد و عکس
نرمخویی، تندخویی و خشن بودن
در گفتار و رفتار است، پس
کسانی که نرمخو نیستند،
نمی توانند در جامعه با دیگر
هموعان خود ارتباط خوب و
صحیح داشته باشند.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۸۶}

خداوند متعال با بندگانش با
ملایمت رفتار می‌کند و یکی از
رحمت‌های خودش که نرم‌خویی
است به پیامبرش عطا فرموده
است و به بندگانش در صورتی که
با یکدیگر رفتار ملایم و نرم داشته
باشند پاداش عنایت می‌کند.
امام باقر(ع) می‌فرماید:

نوا اور علی و سکونابی در آموزه های دینی

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُحِبُّ الرَّفِيقَ
وَيُعْطِي عَلَى الرَّفِيقِ مَا لَا يُعْطَى
عَلَى الْعُنْفِ^۱»

خدای عزوجل با بندگانش ملایم
است و ملایمت [برخورد کردن با
دیگران را] دوست دارد و پاداشی
که [به شخصی که با] ملایمت [با

۱ - اصول کافی، ج ۲، ص ۱۱۹، حدیث ۵ باب الرفیق

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی ۱

دیگران رفتار می کند] می دهد و به
شخصی که با خشونت [با دیگران]
رفتار می کند، پاداش نمی دهد.

با ملایمت و نرمخویی است که
می توان با دیگران انس و الفت
برقرار کرد. چه زیبا حضرت
علی (ع) فرموده است: «الْإِنْ كَنَفَكَ

نوآور علی و شگوفایی در آموزه های دینی

فَأَنَّ مَنْ يُلِنُ كَنَفَهُ يَسْتَدِمُّ مِنْ
قَوْمِهِ الْمَحَبَّةَ^۱»

کسی که رفتارش با مردم ملایم
باشد، دوستی خودش را با دیگران
مستحکم و پایبند کرده است.

امام صادق (ع) یکی از نشانه های
مردمداری را، نرمخویی و از
نشانه های نرمخویی، آسان گیری و

بخش اول: سکونانی در ارزشها و باورهای دینی

ملایمت با مردم بیان فرموده
است.^۱

د) چگونگی روابط و معاشرت در جامعه:

انسان برای رسیدن به تکامل و
بالندگی آفریده شده و باید تمام
امکانات و نیروی خود را برای
رسیدن به کمال، بالندگی و

۱ - آداب معاشرت (حرّ عاملی) ترجمه ص ۱۲۰، ج ۳.

نواورہنی و شکوفایی در آموزہ های دینی

شکوفایی آن به کار برد و گرنہ
عمر خود را تباه کردہ است.

یکی از راهہایی کہ انسان
می تواند در مسیر تکامل قرار
بگیرد، معاشرتها و روابط سالم و
صحیحی است کہ در اصول و
چهارچوب دستورات دینی و
مذہبی قرار دارد و از خداوند،
پیامبر اسلام (ص) و ائمہ

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

معصومین (علیهم السلام) رسیده است. زیرا انسان برای رسیدن به کمال نیاز به آگاهی از عیوب و نقایص اخلاقی خود از راه هدایت تشریحی و تکوینی دارد.

و با توجه به این که انسان به سبب حبّ نفسی که در خود دارد نمی‌تواند پی به عیوب نواقص خود ببرد تا آنها را از خود دور و

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

برطرف کند، لذ روابط سالم و
همنشینی با انسانهای مؤمن و
پرهیزگار می تواند او را برعیوب و
نقایصش آگاه کند. رسول خدا(ص)
دوست و همنشین مؤمن را به دو
دست که یکدیگر را یاری و کمک
می کند تشبیه کرده است.

پیامبر اسلام(ص) می فرماید:

«مَثَلُ الْأَخْوَيْنِ إِذَا اتَّقَيَا مَثَلُ

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۹۴}

الْيَدَيْنِ تَغْسُلُ أَحَدِيَهُمَا
الْآخَرِي، وَمَا أَلْتَقَى الْمُؤْمِنَانِ
قَطُّ إِلَّا أَفَادَ اللَّهُ أَحَدُهُمَا مِنْ
صَاحِبِهِ خَيْرًا.^۱»

مثال دو برادر دینی که یکدیگر را
ملاقات می کنند مانند دو دستی هستند
که یکدیگر را می شویند و وقتی دو
مؤمن با یکدیگر ملاقات می کنند

انوارِ معنی و شگوفایی در آموزه های دینی

خداوند متعال از یکی به دیگری خیر
می‌رساند.

ه) با چه کسانی معاشرت

داشته باشیم

رسول خدا (ص) فرمود: حواریون

از حضرت عیسی (ع) سؤال کردند:

«ای پیامبر خدا با چه کسانی

معاشرت کنیم؟»

بخش اول: سگوفانی در ارزشها و باورهای دینی^{۹۶}

حضرت عیسی (ع) فرمودند: مَنْ
يُذَكِّرُكُمْ اللهُ رُؤْيَتَهُ وَيَزِيدُ فِي
عِلْمِكُمْ مَنْطِقَهُ، وَيُرَغِّبُكُمْ فِي
الْآخِرَةِ عَمَلُهُ^۱»

کسی که دیدارش شما را به یاد
خداوند بیاندازد و سخنش بر دانش
شما بیفزاید و عمل و رفتارش شما
را به آخرت ترغیب و تشویق کند.

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

همه ی انسانها به نسبت موقعیت اجتماعی خود که در جامعه زندگی می کنند، دارای شخصیت و آبرو هستند از دیگران انتظار دارند که به آنها احترام بگذارند، و دین مبین اسلام هم همواره به این خواسته بشری توجه و عنایت دارد.

لذا یکی از موارد احترام و تکریم به شخصیت انسانها، ادب در گفتار

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

است و نه تنها باید در موقع سخن گفتن با دیگران از بکاربردن کلمات زشت و رکیک خودداری کند، بلکه کلماتی را که باعث ایجاد محبت و حفظ شخصیت خود و دیگران است به کار ببرد زیرا خداوند متعال انسانها را به خوش سخنی توصیه فرموده است. قرآن می فرماید:

نوآورهای و شکوفایی در آموزه های دینی

«قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا»^۱ با

مردم خوش سخن باشید.

حضرت علی (ع) انسان بدسخن را که کلمات زشت در سخنش به کار می برد انسان بی ادب نامیده و می فرماید: «لَا أَدَبَ لِسَيِّئِ النَّطْقِ»^۲

۱ - سوره بقره (۲) آیه ۸۳

۲ - غررالحکم، ترجمه درایتی صفحه ۳۲۰ حدیث ۵۱۳۰

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

ادب ندارد کسی که زشت سخن
می گوید.

چه بسا بعضی از الفاظ که در
ادبیات زبان فارسی هیچ گونه
ریشه ادبی ندارد متأسفانه در
جامعه متداول شده است که به
کار بردن چنین الفاظی به
شخصیت خود و همچنین به
شخصیت دیگران لطمه وارد
می کند.

اظہار محبت و نیکی کردن بہ دیگران

انسانها بہ سبب اینکہ نیاز بہ
یکدیگر دارند از زندگی اجتماعی
برخوردار هستند. یکی از موارد
ایجاد محبت، ابراز محبت است،
کہ این خود بین طرفین ایجاد
علاقہ می کند.

بخش اول: سکونابی در ارزشها و آموزهای دینی

رسول خدا (ص) می فرماید:

«إِذَا أَحَبَّ أَحَدُكُمْ صَاحِبَهُ أَوْ
أَخَاهُ فَلْيُعَلِّمَهُ فَإِنَّهُ أَصْلَحُ لِذَاتِ
الْبَيْنِ»^۱

اگر یکی از شما برادر دینی
خودش را دوست دارد او را [از
محبت و علاقه خود نسبت به او]

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

آگاه نماید، زیرا [این ابراز علاقه
و محبت] موجب علاقه بین آن دو
می شود.

نیکی کردن به دیگران محبت
می آورد

حضرت امیرالمؤمنین علی (ع)
در کلام گهربار خود می فرماید:

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهایی دینی

«سَبَبُ الْمَحَبَّةِ الْإِحْسَانُ^۱»

احسان و [نیکی کردن] سبب دوستی
است.

نیکی کردن خود، یک نوع ابراز
محبت است. همچنین
می‌فرمایند:

نوآورهای و شکوفایی در آموزه های دینی

«الْإِحْسَانُ مَحَبَّةٌ^۱» نیکی کردن

[اظهار] محبت است.

محبت کردن هم دو گونه است:
(۱) گاهی این محبت کردن با
ابراز بیان است، مثلاً می گوید من
شما را خیلی دوست دارم.
(۲) گاهی به عمل است، که با
نیکی کردن به دیگران، در عمل
توانسته است محبت خود را نشان

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

دهد، اما قسم دوم موجب پایدار و ماندگار ماندن محبت خواهد بود. حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) می فرماید:

«مَنْ أَحْسَنَ إِلَى النَّاسِ
إِسْتِدَامَ مِنْهُمْ الْمَحَبَّةَ»

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

هر کس به مردم نیکی [و احسان

کند] محبت [بین آن دو] ماندگار

خواهد شد.

خدمت رسانی

خدمت رسانی به مردم و قشر

محروم را سرلوحه کارها قرار دهیم

و آن را در عرصه زندگی اجتماعی

خود شکوفا و به مرحله ظهور

وبروز برسانیم.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

امام صادق (ع) به مفضل می‌فرماید: «ای مفضل آنچه به تو می‌گویم بشنو و بدان حق است و آن را انجام ده و به برادران بزرگوارت خبر ده.»

مفضل می‌گوید: به امام صادق (ع) عرض کردم: برادران بزرگوارم چه کسانی هستند؟ حضرت فرمود: «کسانی که در انجام حوائج برادران خود رغبت

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

دارند. سپس فرمود: هر کس یک حاجت برادر مؤمن خود را برآورده سازد، خداوند متعال روز قیامت صد هزار حاجت او را برآورده کند که نخستین آنها بهشت باشد...^۱»

ائمه معصومین (علیهم السلام) در تمام مدت زندگی پرازخیر و برکتشان در راه خدمت به مردم و محرومین می کوشیدند روایت

۱ - اصول کافی، جلد ۳، ص ۲۷۶، حدیث ۱ باب قضاء حاجت المؤمن.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورها های دینی

است که روزی امام کاظم (ع) با
همراهان خود در حال عبور به
مرد سیاه چهره روبرو شدند، امام
کاظم (ع) مدتی در کنارش نشست
و به آن مرد فرمود: «هرکاری داری
برایت انجام می‌دهم.» بعضی از
همراهان حضرت لب به اعتراض
گشودند. حضرت در جواب آنها
فرمود:

نوآورهای و شکوفایی در آموزه های دینی

«عَبْدٌ مِنْ عِبِيدِ اللَّهِ وَأَخٌ فِي

كِتَابِ اللَّهِ وَجَارٌ فِي بِلَادِ اللَّهِ.»^۱

او بنده ای از بندگان خدا، یا برادر

دینی و ایمانی، و همسایه ای در

سرزمین های خداست.

از مصادیق خدمت رسانی

از خودگذشتگی و ایثار

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

بالاترین مراتب و درجه‌های
سخاوت ایثار است. با وجود آن که
خود به آن محتاج و نیازمند است
آن را به نیازمندان دهد.

مرحوم ملا احمد نراقی اعلیٰ...
مقامه می‌فرماید: ایثار مرتبه‌ای
رفیع و عظیم است. و هر کسی به
این مرتبه نخواهد رسید.^۱ خداوند
در توصیف این افراد می‌فرماید:

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ
وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ^۱

و آنها را بر خود مقدم می دارند

هر چند خودشان (به آن) بسیار

نیازمند باشند.

ائمه اطهار (علیهم السلام) در تمام

زندگی آئینه تمام نمای ایشار و

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

از خود گذشتگی بودند. بارها اتفاق افتاده بود که حضرت علی (ع) غذایشان را به نیازمندان دادند و خود و خانواده گرسنه ماندند.

قرآن شریف در مقام بیان و معرفی و جایگاه و منزلت اهل بیت عصمت و طهارت، علی (ع) و زهرا (س) را نمونه‌ای از ایثار و گذشت معرفی می‌کند و می‌فرماید:

نوازه‌ای و شگوفایی در آموزه‌های دینی

«وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ

مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا»

و غذای خود را [با اینکه گرسنه

هستند] به مسکین، یتیم و اسیر

می‌دهند.

مهمان‌نوازی حضرت فاطمه (س)

یک نمونه از ایشار این خاندان

است. در روایت است که مرد

گرسنه‌ای در مسجد مدینه

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

بپاخاست و گفت: ای مسلمانان
من گرسنه‌ام و از گرسنگی به
تنگ آمده‌ام مرا مهمان کنید.
رسول خدا(ص) فرمود: چه کسی
این مرد را مهمان می‌کند.

حضرت علی(ع) وارد منزل شد و
به حضرت فاطمه(س) فرمود:
«مهمان گرسنه‌ای را آورده‌ام.»

انوار الہی و سگوفابی در آموزہ های دینی

حضرت زهرا (س) فرمود: «ما

عِنْدَنَا إِلَّا قُوَّةُ الصَّبِّهِ وَلَكِنَّا

نُؤْتِرُ بِهِ ضَيْفَنَا.»^۱

حضرت فرمود: در خانه غذایی

نیست مگر به اندازه خوراک یک

دختر بچه ایثار می کنیم و همین

۱ - فرهنگ سخنان فاطمه (س) (محمد دشتی ص ۱۱۷ به نقل از تفسیر برهان ج ۴،

ص ۳۱۷ و امالی طوسی ج ۱، ص ۱۹۰ و بحار الانوار جلد ۳۶، ص ۵۹

بخش اول: سکونابی در ارزشها و باورهای دینی

مقدار غذا را به همانانمان
می بخشیم.

از خودگذشتگی و به فکر دیگران
بودن، از سجایای اخلاقی و بلکه
بالاترین خصلت‌های نیک اخلاقی
محسوب می‌شود.

از خودگذشتگی و ایثار بالاترین
درجه کرامت و بالاترین خصلت‌ها
و خوی یک انسان محسوب

انوار علی و شگوفایی در آموزه های دینی

می شود، حضرت امیرالمؤمنین
علی (ع) می فرماید: «الْإِثَارُ
أَعْلَىٰ مَرَاتِبِ الْكَرَمِ وَأَفْضَلُ
الشَّيْمِ»^۱

ایشار و از خود گذشتگی بالاترین
درجه و مرتبه بزرگواری و خلق و
خوبهاست.

بخش اول: سگوفانی در ارزشها و باورهای دینی ۱

ایشان و بخشش حضرت
امیرالمؤمنین (ع) را از زبان
حضرت زهرا (س) نقل می‌کنیم
که به پدر گرامی و بزرگوارشان
فرمودند:

«يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يَدْعُ عَلِيٌّ^ع
شَيْئًا مِنْ رِزْقِهِ إِلَّا وَرَعَهُ بَيْنَ
الْمَسَاكِينِ^۱»

۱ - فرهنگ سخنان فاطمه (محمد دشتی) ص ۳۲ حدیث ۲۲ به نقل از کشف الغمه جلد
۱، ص ۴۷۳ و بحار جلد ۴۳، ص ۱۴۳.

انوار اهل بیت و شگوفایی در آموزه های دینی

ای رسول خدا علی (ع) از طعام و
خوراک چیزی در خانه باقی
نمی گذارد و هر چه بدست می آورد
بین فقرا و مساکین و مستمندان
تقسیم و توزیع می کند.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

رعایت حقوق انسانها در جامعه

جامعه سالم، جامعه‌ای است که همه‌ی انسانها در آن از تمامی حقوق یک انسان کامل برخوردار باشند. دین مبین اسلام برای اینکه جامعه از بی‌عدالتیهای اجتماعی و فسادهای اخلاقی به دور و محفوظ بماند و زندگی تمام

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

انسانها به دور از دغدغه های
فکری و روانی به دور از
محرومیتها و نابرابریها و ظلمها
باشد، نیازمند رعایت حقوق
انسانها به طور عادلانه در جامعه
است و بر همه انسانها لازم است
که حقوق یکدیگر را در جامعه
ارج نهند.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورها^{۲۴}های دینی

در کتاب تحف العقول، فرمایشات بسیار گرانسنگ را از سیدالسادین حضرت امام زین العابدین (ع) تحت «عنوان رساله الحقوق» که مشتمل بر پنجاه حقوق می باشد از آن امام نقل است که به طور اختصار به بعضی از موضوعات اشاره می کنیم:

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

- ۱- حق خدا بر بندگان
- ۲- حق جوارح و اعضاء بر انسان
- ۳- حقوق افعالی: مانند حق نماز، حق روزه، حق انفاق
- ۴- حق زمامداران حکومت
- ۵- حق استاد، معلم
- ۶- حق کارفرما
- ۷- حق رعیت (ارباب رجوع)
- ۸- حق شاگرد

بخش اول: شکوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۲۶}

۹- حق همسر

۱۰- حق والدین

۱۱- حق فرزند

۱۲- حق همسایه

باتوجه به اینکه ما در جامعه‌ی اسلامی زندگی می‌کنیم بر فرد فرد ما لازم است که با رعایت حقوق انسانها آن را در جامعه خود شکوفا و برای داشتن جامعه سالم تلاش و کوشش کنیم.

رعایت حقوق مسلمانان نسبت به یکدیگر

امام صادق (ع) اقسام حقوقی که مسلمانان باید نسبت به یکدیگر رعایت نمایند، تا هفتاد حق شمرده است. ایشان در پاسخ به مَعْلَى بن خَنْیَس که از آن حضرت درخواست بیان حقوق مسلمانان را نسبت به یکدیگر نمود، فرمود:

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^۱

«ای معلی این حقوق هفتاد حق است که جز هفت حق را به تو نمی‌گوییم، زیرا به تو مهربانم و می‌ترسم که تحمل، شنیدن آن را نداشته باشی.»^۱

مُعَلَّى بن خُنَيسٌ می‌گوید: به امام صادق (ع) عرض کردم حق مسلمان بر مسلمان چیست؟
حضرت فرمودند:

نوآور علی و شگوفایی در آموزه های دینی

۱- اَيْسَرُ حَقٌّ مِنْهَا اَنْ تُحِبَّ لَهُ
مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ وَتَكْرَهُ لَهُ مَا
تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ.

آسانترین آن حقوق، این است که
آنچه برای خودت دوست داری
برای او دوست داشته باش و آنچه
برای خود نمی پسندی برای او
نپسندی.

بخش اول: سکونابی در ارزشها و باورهای دینی ۱

۲- وَالْحَقُّ الثَّانِي - أَنْ تَجْتَنِبَ
سَخَطَهُ وَتَتَّبِعَ مَرْضَاتَهُ وَتُطِيعَ
أَمْرَهُ.

حق دوم این است که از آنچه
خوشش نمی آید، دوری کنی و از
چیزی که موجب خوشحالی او
می شود، پیروی کنی.

نوآوردنی و شگوفایی در آموزه های دینی

۳- الْحَقُّ الثَّلَاثُ: أَنْ تُعِينَهُ
بِنَفْسِكَ وَ مَالِكَ وَ لِسَانِكَ
وَيْدِكَ وَ رِجْلِكَ.

حق سوم، آن که با مال و زبان و
دست و پایت او را یاری و کمک
کنی.

۴- وَالْحَقُّ الرَّابِعُ: أَنْ تَكُونَ
عَيْنَهُ وَ دَلِيلَهُ وَ مِرَاتَهُ

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی /

حق چهارم، چشم و راهنما و

آینه‌اش باشی.

۵- الْحَقَّ الْخَامِسُ: [أَنْ] لَا تَشْبَعَ

وَيَجُوعُ وَلَا تَرُوى وَيَظْمَأُ

وَلَا تَلْبِسَ وَيَعْرِى ۰

حق پنجم این است که تو سیر

نباشی و او گرسنه، تو سیراب

نباشی و او تشنه، تو لباس در تنت

نوا اور علی و سگوفابی در آموزه های دینی

نباشد و او قدرت خرید لباس نداشته باشد.

۶- الْحَقُّ السَّادِسُ: أَنْ تَكُونَ لَكَ خَادِمٌ وَلَيْسَ لِأَخِيكَ خَادِمَكَ. فَوَاجِبٌ أَنْ تَبْعَثَ خَادِمَكَ، فَيَغْسِلُ ثِيَابَهُ وَيَصْنَعُ طَعَامَهُ.

حق ششم: اگر خدمتکار داری و

برادر [مسلمان] ندارد واجب است که

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۳۴}

خدمتکارت را بفرستی که لباسهایش را بشوید و غذایش را درست کند و منزلش را مرتب کند.

۷- الْحَقُّ السَّابِعُ: أَنْ تُبِرَّ

قَسَمَهُ وَتُجِيبُ دَعْوَتَهُ وَتَعُودَ

مَرِيضَهُ وَتَشْهَدَ جِنَازَتَهُ وَ إِذَا

عَلِمْتَ أَنَّ لَهُ حَاجَةً تُبَادِرُهُ إِلَى

قَضَائِهَا وَلَا تُلَجُّهُ أَنْ يَسْأَلَكَهَا

نوآورهای و سکونابی در آموزه های دینی

وَلَكِنْ تَبَادِرُهُ مُبَادِرَةً فَإِذَا فَعَلْتَ

ذَلِكَ وَوَلَايَتِهِ وَوَلَايَتَهُ بِوَلَايَتِكَ.

حق هفتم: آنکه سوگندش را

تصدیق کنی و دعوتش را بپذیری و

در بیماریش از او عبادت کنی و بر

جنازه اش حاضر شوی و چون بدانی

حاجتی دارد در انجام آن سبقت

گیری و او را مجبور نسازی که از

تو بخواهد بلکه خودت پیش دستی

کنی چون (اگر) چنین کردی

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۳۶}

دوستی خود را به دوستی او
پیوسته‌ای و دوستی او را به دوستی
خود. [و این چنین دوستی‌هایی
پابرجا خواهد ماند.]^۱

تواضع و فروتنی

در فرهنگ اسلام احترام و ارزش
انسانها بر معیار و ملاکهای معنوی
و اصیل بنیان شده است. ملاکهای

۱ - اصول کافی، جلد ۳، ص ۲۴۶، حدیث ۲

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

دروغین و ظاهری، همچون پول، ثروت، مقام، جاه، قدرت و... اینگونه چیزها ارزش به حساب نیامده و ارزش انسان به مال و مقام، ثروت، فرزند، قوم، قبیله، رنگ و نژاد نیست، بلکه تقوا و عمل صالح، دانش، بصیرت و ارزشهای والای انسانی و اخلاقی است که در هندسه اخلاق، تواضع، جایگاه ویژه ای دارد.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

تواضع کشتزاری است که در آن،
گل‌های زیبا و عطراگین برادری،
صفا، مهر، محبت و بزرگواری
می‌روید و ارجمندی و منزلت
واقعی انسان را به ارمغان می‌آورد.
**تواضع و فروتنی از منظر قرآن
کریم.**

البته در قرآن واژه تواضع ذکر
نشده، اما خداوند متعال با تعبیر
جذاب انسانها را به این فضیلت

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

بزرگ رهنمون کرده است. و به پیامبر اسلام (ص) فرموده است:

«وَ اخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ^۱»

ای پیامبر (ص) بال و پر خود را

برای مؤمنین فرود آور.

توضیح: پرندهگان هنگام فرود،

بالهای خود را جمع می کنند و

پایین می آورند، خفض جناح به

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

معنای جمع جمع کردن پروبال است که این نهایت اوج فروتنی را می‌رساند.

در این آیه خداوند به پیامبر اسلام (ص) که بزرگترین مربّی و معلّم انسانهاست، به فروتنی امر می‌کند، تا همه کسانی که در مقام مربّی و هدایت مردم قرار گرفته‌اند، خود را به این صفت و خصلت بسیار شایسته

نواورائی و شکوفایی در آموزہ های دینی

بیارایند و آن را در خود شکوفا کرده و بامردم با نرمش و عطوفت و از سرمهر، محبت، تواضع و فروتنی رفتار کنند.

تواضع به این است که انسان به مال، ثروت، علم، پُست، جاه، مقام، ثروت، زهد، تقوا، قدرت، زیبایی، فرزند، قبیله، رنگ و نژاد فخر و برتری نکند.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۴۲}

حضرت امیرالمؤمنین علی (ع)،
درباره این فضیلت شایسته
می فرماید: «اگر خداوند به کسی
از بندگانش خودپسندی و
سربلندی را اجازه می داد و برای
او جایز می دانست، به پیامبران و
موالیان خود نیز اجازه می داد،
بنابراین آنها را از خودخواهی و
سربلندی منع کرده است و تواضع
و فروتنی شان را پسندیده داشت

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

[بی آنکه کسی را مستثنی
فرماید].»

رخسارهای خود را به زمین
نهاد، چهره هایشان را به خاک
مالیدند و بالهای [خدمت‌گزاری و
خوش‌رویی] خویش را برای
مؤمنین و خداپرستان به
زیرافکندند.^۱

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۴۴}

یکی از اثرات تواضع، این است که شخص متواضع را بیشتر مورد احترام و تکریم قرار می‌دهد.

چه زیبا امیرالمؤمنین علی (ع) که قامت دلربا و نازنینش سراپا از تواضع و فروتنی بود در فرمایشی جذاب و دلنشین می‌فرماید:

نوآورهای و شکوفایی در آموزه های دینی

«نَزَلَ نَفْسَكَ دُونَ مَنزِلَتِهَا

تُنزِلُكَ النَّاسُ فَوْقَ مَنزِلَتِكَ»^۱

نفس خود را پایین تر از مقامت بیاور

تا مردم تو را بالاتر از مقامت بنشانند.

مسئولیت پذیری

خداوند انسان را برتر از

موجودات دیگر قرار داد، انسان

۱ - تصنیف غررالحکم، ص ۳۲۲، حدیث ۵۱۷۸.

بخش اول: سکونانی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۴۶}

موجودی دارای عقل، اراده، اختیار و تکلیف می‌باشد و با وجود این وجه متمایز است که حسّ مسئولیت‌پذیری در وجود او نهادینه شده است.

افرادی که از مسئولیت‌پذیری گریزان هستند، فقط به جنبه مادی و حیوانی زندگی بسنده می‌کنند. اینان دچار غفلت‌زدگی و

نواآوری و سکوفایی در آموزه های دینی

از خودبیگانگی و همچنین دچار
بحران هویت هستند.

خداوند متعال در قرآن شریف
به این گونه افراد چنین می فرماید:

«يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ
غَافِلُونَ»^۱

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۴۱}

از ظاهر زندگی دنیا فقط چیزی
می دانند و از آخرت غافل اند. اینان
از عالم انسانیت به دور هستند و
احساس تکلیف و مسؤولیت نمی کنند.

نواآوری و شگوفایی در آموزه‌های دینی

مسئولیت از منظر قرآن

حسنّ مسئولیت در آموزه‌های قرآنی و روایی بسیار مورد تأکید قرار گرفته است.

۱- در قیامت انسانها در پیشگاه خداوند متعال مورد سؤال واقع می‌شوند. «وَقِفُّوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ^۱» آنان را نگه دارید

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهایی دینی

[زیرا] آنان مورد سؤال قرار

می گیرند.

۲- انسان در برابر اعضا و جوارح

خود هم مسئول است. «إِنَّ

السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ

أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا»

چشم و گوش و دل و همه‌ی اعضا

نوا اور ہی و شگوفایی در آموزه های دینی

در قیامت مورد مؤاخذه و سؤال

قرار خواهند گرفت.

پیامبر اسلام (ص) می فرماید:

«إِنِّي مَسْئُولٌ وَإِنَّكُمْ

مَسْئُولُونَ»^۱

من (پیامبر) مورد سؤال قرار

می گیرم [و مسئول هستم] و شما هم

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱۵۲

مورد سؤال واقع می‌شوید. [و مسئول
خواهید بود].

حضرت امیرالمؤمنین علی (ع)
در ضمن توصیه به پرهیزگاری
درباره مسئولیت می‌فرماید: «من
شما را به پرهیزگاری سفارش
می‌کنم، و در آنچه که شما در
مورد آن سؤال خواهید شد،
سرنوشت شما به سوی آن خواهد
بود.»

۱- مسئولیت انسان در برابر خداوند متعال

عمده ترین و مهمترین محورهای مسئولیت انسان که به طور اختصار در این نوشتار به آن می پردازیم این است: که هر انسانی در پیشگاه خداوند مورد مؤاخذه قرار خواهد گرفت و از نعمات الهی از او پرسش خواهد شد.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۵۴}

اما بزرگترین حقی که خداوند
متعال به بندگانش دارد، از بیان
گهربار سیدالسادین امام
زین العابدین (ع) است، که
می‌فرماید: «بزرگترین حقوقی که
خدا بر تو واجب کرده است حق
اوست...»

اما حق بزرگتر خدا این است که
او را بپرستی و برای او شریکی در
نظر نگیری و چون از روی اخلاص

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

این کار را کردی، خدا برعهده گرفته که کار دنیا و آخرت تو را کفایت کند، و آنچه از او بخواهی برایت نگه دارد.^۱

۲- مسئولیت انسان در برابر مردم و جامعه

انسان موجودی است اجتماعی و لازمه تداوم زندگی سعادت مند هر

۱ - تحف العقول، ص ۲۶۲ (رسالة المعروف برسالة الحقوق حديث ۱).

بخش اول: شکوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۵۶}

شخصی توجه و محبت، همراه با تفاهم با هم‌نوعان خویش می‌باشد. انسان باید دگرگرا باشد و منافع خود را در ضمن منافع جامعه بخواهد و بنابراین انسان نسبت به پدر، مادر، خانواده، فرزندان، بستگان، دوستان، همسایگان و کسانی که با او مرتبط‌اند و کسانی که در دستگاه‌های دولتی و مؤسسات

انوار الہی و شگوفایی در آموزہ های دینی

اعم از دولتی و غیردولتی کہ در
بخشہای مختلف آن مسئولیت
دارند و مردم بہ آنها برای انجام
کارشان مراجعہ می کنند، مسئول
خواہد بود.

انسان این گونه نباشد کہ
خوشبختی دیگران یا بدبختی
آنان در نظرش یکسان باشد بلکہ
باید سعادت جامعہ را سعادت

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۵۸}

خود و انحطاط آن را انحطاط خود بدانند.

حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) درباره مسئولیت داشتن انسان در برابر جامعه و مردم، این گونه خطاب به فرزندش امام حسن مجتبی (ع) می‌فرماید: «پسرم، خویشتن را معیار و مقیاس در برخورد با دیگران بگیر، پس آنچه را برای خودت دوست می‌داری،

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

برای دیگران هم دوست بدار و آنچه را که برای خود نمی پسندی برای دیگران هم می پسند [پسرم] ستم مکن، همانگونه که دوست نداری به تو ستم شود، نیکی کن همان طور که دوست داری به تو نیکی کنند، چیزی را که برای خود زشت می دانی برای دیگران

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی

هم زشت بدان و آنچه را نمی دانی
[از آن سخن مگو]....^۱»

۳- مسؤولیت انسان در برابر اعضاء و جوارح خود

انسان در برابر اعضاء و جوارح
خود مسؤل خواهد بود. خداوند
در قرآن می فرماید که چشم،
گوش، دل و همه اعضاء در قیامت

۱ - همان کتاب، ص ۷۲ (امیرالمؤمنین - کتابه الی انبه الحسن) از نامه های آنحضرت به
فرزندش امام حسن (ع)

نواوری و شگوفایی در آموزه های دینی

مورد مؤاخذه قرار خواهند گرفت.
امام سجاد(ع) درباره ی حق اعضاء
و جوارح می فرماید: «آنچه
[خداوند] واجب نموده برای تو
برعهده توست؛ از سرت تا قدمت
و تمام اعضای مختلف بدنت
درباره ی چشمانت بر تو حقی
است و برای گوشهایت بر تو حقی
است، و زبانت بر تو حقی دارد و

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۶۲}

دستت به تو حقی دارد و پایت به
تو حقی دارد و شکم و... به تو
حقی دارند. این هفت عضو تو
است (که تو) از آنها استفاده
می‌کنی.^۱»

حجاب و پوشش زن در اجتماع

۱ - تحف العقول، ص ۲۶۰ (رسالته علیه اسلام المعهروف برسالة الحقوق

انوار معنی و شگوفایی در آموزه های دینی

اسلام همواره به رشد و بالندگی انسانها در زمینه های مختلف اعم از معنوی و مادی بویژه زمینه های معنوی توجه خاصی دارد.

جامعه ای که می خواهد پلکان رشد و ترقی را طی کند، باید در روابط اجتماعی، بین زن و مرد تمام موازین شرع مقدس را کاملاً رعایت کند. دین مبین اسلام، برای زن ارزش قائل شده و به او

بخش اول: سکونابی در ارزشها و باورهای دینی^{۶۴}

شخصیت داده است و برای حفظ و بقای شخصیت، جایگاه و منزلتش در جوامع بشری و نیز رشد و ترقی او برای اینکه زن وسیله و ابزاری برای بازیچه مردان هوسباز و شهوتران قرار نگیرد، از او خواسته است که خود را در برابر نامحرمان کاملاً حفظ کند.

نوا اور ہی و سگوفابی در آموزه های دینی

خداوند متعال به زنان درباره ی
پوشش بدن و زینت خود
می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ
مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ
فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا
مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ

بخش اول: سکونانی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۶۶}

بِخُمْرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ
وَلَا يُبْدِينَ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ...^۱»

[ای پیامبر] به زنان با ایمان بگو،
از بعضی نگاههای خود [نگاه به
نامحرم و غیرمجاز] چشم‌پوشی
کنند و دامان خود را حفظ نمایند و
جز آن چه به طور طبیعی ظاهر
است، زینتهای خود را آشکار نکنند

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

باید روسری خود را به گردن خود
ببندند [تا علاوه بر سر و گردن
سینه های آنها پوشیده باشد] زینتهای
خود را ظاهر نکنند، جز برای
شوهر خود [و محارم خود].....

واژه خُمُرُ جمع (خمار) به پارچه
بزرگی مانند مقنعه که سر و موها
و گردن و سینه را بپوشانند،
اطلاق می شود.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۶۸}

حجاب و پوشش بدن زن بجز صورت و دو دست (از مچ)، از ضروریات و از واجبات دین اسلام می باشد و فتاوی مراجع عظام تقلید هم این مسأله را بیان فرموده اند. زن باید بدن و موی خود را از مرد نامحرم بپوشاند، بلکه احتیاط واجب آنست که بدن و موی خود را از پسری هم که بالغ نشده ولی خوب و بد را

انوارِ اربعی و سگوفابی در آموزه های دینی

می فهمد نیز پوشاند. ^۱ حفظ
حجاب و پوشش زن موجب
می شود که از هر جهت جامعه
سالمی مخصوصاً از نظر روحی و
روانی و جسمی داشته باشیم.

**بیان حضرت فاطمه (س) در
مورد حجاب و پوشش**

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

حضرت امیرالمؤمنین
می فرماید: «روزی با اصحاب،
خدمت پیامبر (ص) مشرف شدیم،
پیامبر (ص) فرمود: صلاح و
مصلحت زن در چیست؟ هیچ یک
از آنها نتوانستند جواب صحیحی
بدهند وقتی به خانه آمدم، سؤال
پیامبر را به فاطمه (س) بیان
کردم، فاطمه (س) فرمود:

انوار اعلیٰ و شگوفایی در آموزه های دینی

قَالَتْ خَيْرٌ لِلنِّسَاءِ أَنْ لَا يَرَيْنَ
الرِّجَالَ وَلَا يَرَاهُنَّ الرِّجَالُ^۱»

آنچه برای زنان نیکو است اینکه
«بدون ضرورت» مردان نامحرم را
نبینند و نامحرمان نیز او را ننگرند.

پرهیز از نامحرمان

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۷۳}

مرد نابینا پس از اجازه وارد منزل امام علی (ع) شد، پیامبر (ص) دید که فاطمه برخاست، فرمود: «دخترم این مرد نابیناست.»

فاطمه (س) فرمود: «إِنَّ لَمْ يَكُنْ
يَرَانِي فَأَنِيَّ أَرَاهُ وَهُوَ يَشْمُ
الرَّيْحَ^۱»

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

پدر، اگر آن مرد نابینا مرا
نمی بیند من او را می بینم، اگر چه او
مرا نمی بیند اما بوی زن را استشمام
می کند.

رسول خدا (ص) پس از شنیدن
سخنان دخترش فرمود: شهادت
می دهم که تو پاره ی تن من
هستی.

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۷۴}

فاطمه که پرورش یافته دامن
وحی است، پوشش و حجاب او
بهترین سرمشق و الگو برای هر زن
مسلمان است. حفظ حجاب و
پوشش اسلامی باعث:

۱- آرامش روحی و روانی
جامعه است.

۲- استحکام پیوند کانون
خانواده است.

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

۳- جلوگیری از سوء قصد، تجاوز و جنایت است.

۴- پیشگیری از امراض جنسی است.

۵- پایین آمدن آمار طلاق، خودکشی و....

۶- جلوگیری از به وجود آمدن فرزندان نامشروع، سقط جنین و....

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۷۶}

توجه به همه مواردی که ذکر شد، موجب می‌شود که شخصیت، مقام و ارزش زن محفوظ بماند.^۱

عفاف و پاکدامنی

خداوند متعال به انسانها نعمتهای فراوانی عنایت فرموده است، که یکی از آنها نعمت دیدن به

انوار اعلیٰ و شگوفایی در آموزه های دینی

وسیله‌ی چشم است. تا آن را در
راه صحیح به کار ببرد.
امام سجاد (ع) می‌فرماید:

«وَأَمَّا حَقُّ بَصْرِكَ فَغَضُّهُ عَمَّا
لَا يَحِلُّ لَكَ...^۱»

خداوند حقی را برای چشم قرار
داده است و آن این است که نگاه حرام
و معصیت آلوده نکند.»

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۷۸}

امام صادق (ع) می فرماید: «كَمْ
مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً
طَوِيلَةً»^۱

چه بسا نگاه به نامحرم حسرت
طولانی به بار می آورد.

خداوند متعال در سوره نور
خطاب به مردان و زنان می فرماید:

نوا اور علی و سکونابی در آموزه های دینی

«قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ

أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ

ذَالِكَ أَرْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ

بِمَا يَصْنَعُونَ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ

يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ...»^۱

[ای پیامبر] به مردان مؤمن بگو، از

بعضی نگاههای خود چشم پوشی کنند

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

و دامن خود را حفظ نمایند، این پاک‌تر ماندن آنان بهتر است. و به زنان با ایمان بگو از بعضی نگاههای خود چشم‌پوشی کنند و دامن خود را حفظ کنند.

پیامبر(ص) درباره نگاه نکردن به نامحرم می‌فرماید:

نوا اور اہلی و شگوفابی در آموزہ های دینی

«النَّظْرَةُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ

سَهَامِ ابْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا

مِنَ اللّٰهِ اَعْطَاهُ اللّٰهُ اِيْمَانًا يَجِدُ

حَلَاوَةً فِي قَلْبِهِ»^۱

نگاه به نامحرم [یا نگاه

شہوت آمیز] تیری است از تیرهای

مسموم شیطان، که هر کس برای

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

خدا چشم فرو بندد [از معصیت و نگاه
به نامحرم] خداوند به او ایمانی
می دهد که از درون خویش شیرینی
و مزه آن را احساس می کند.

با حفظ عفاف و پاکدامنی انسان
از غمها و افسردگیهای ناشی از
اختلال شرایط جسمی و روحی
که بر اثر نگاه منجر به این امراض
می شود، نجات می یابد.

نوا اور سی و شگوفایی در آموزه های دینی

دانشمندان علوم پزشکی، آثار و تبعات نگاه های شهوانی و چشم چرانی را این گونه بیان می کنند:

- ۱- دشواری در تنفس
- ۲- درد در اطراف قلب
- ۳- تپش قلب
- ۴- ضعف و خستگی عمومی
- ۵- سردرد
- ۶- بی قراری

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۸۴}

۷- بی‌خوابی و کم‌اشتهایی

۸- خستگی فکری

بی‌بندوباری و نگاه‌های شهوانی، انسان را از هرگونه پیشرفت و فعالیت‌های اجتماعی، از جمله تحصیل علوم و دانش بازمی‌دارد. کشورهای پیشرفته صنعتی به‌خاطر دوری از وحی و احکام نورانی اسلام، از حقایق و نیازهای روحی و معنوی خود محروم

آموزشی و شغوفایی در آموزه های دینی

مانده اند و همین امر موجب پدید آمدن مشکلات فراوان اجتماعی در آن کشورها شده است به طوری که برای کاهش این مشکلات در بعضی از مدارس چند کشور، از جمله آمریکا، اقدام به جداسازی دختران و پسران، در محیط آموزشی کرده اند و هدف از این

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۸۶}

کار را بالا رفتن سطح تحصیل
دانسته‌اند.^۱

فصل ۴

اخلاق اقتصادی و معیشتی

میان‌رویی و قناعت در

معیشت

میان‌رویی در مخارج نقش
بسزایی در زندگی خانواده‌ها دارد،

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

که موجب آرامش فکری می شود، لذا دین مبین اسلام، انسانها را به قناعت و میانه روی در مخارج زندگی توصیه می کند. نداشتن قناعت و میانه روی در معیشت، و مخارج زندگی؛ چه بسا موجب تنگدستی و نیازمندی در زندگی می شود، که حتی ممکن است در خُلُقِیات انسان هم اثر منفی بگذارد. حضرت علی (ع) در این باره می فرماید:

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی

۱- الْعُسْرُ يُفْسِدُ

الْأَخْلَاقَ^{۷۰} «تنگدستی اخلاق

را فاسد می کند.»

۲- الْعُسْرُ يَشِينُ الْأَخْلَاقَ

وَيُوحِشُ الرَّفَاقَ^{۷۱} تنگدستی

اخلاق را بد می کند، و دوستیها

را پریشان می کند.

۷۰ - تصنیف غررالحکم، ص ۴۷۵، حدیث ۸۲۲۳

۷۱ - همان کتاب، ص ۴۷۵، حدیث ۸۲۲۴.

نوا اور مٹی و سگوفابی در آموزہ های دینی

و از طرفی میانه روی در زندگی و قناعت، موجب می شود که انسان از زندگی خوب و به دور از دغدغه فکری و روانی در نهایت آرامش برخوردار باشد.

«قَالَ عَلِيٌّ (ع) إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْرًا أَلْهَمَهُ الْأَقْتِصَادَ وَحُسْنَ

بخش اول: سکونانی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۹۲}

التَّذْبِيرِ وَجَنَّبَهُ سُوءَ التَّدْبِيرِ وَالْإِسْرَافِ. ۷۲»

حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) می
فرماید: «هرگاه خداوند برای
بنده‌ای خیر و خوبی بخواهد
میان‌روی [در مخارج زندگی] و
چاره‌اندیشی نیکو را به او الهام

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

می کند و او را از بداندیشی و اسراف

به دور می دارد.»

پایداری نعمتهای خداوند، در قناعت است بنابراین اگر انسان بدون توجه به درآمد خود، بی حساب و بدون رعایت در میانه روی معیشت و نیز آنچه که نیاز به آن نداشته تهیه و مصرف کند، اسراف کرده است.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۹۴}

خداوند متعال در قرآن
می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْمُسْرِفِينَ»^{۷۳}

خداوند اسراف‌کنندگان را دوست
ندارد.

و از طرفی، اسراف و تبذیر در
معیشت موجب می‌شود، که انسان
از نعمتهای خداوند متعال به

نوا اور ہنی و سگوفابی در آموزہ های دینی

سبب قهر و غضب الہی محروم
شود.

امام کاظم (ع) در سخن زیبا و
گہر بار خود می فرمایند:

«مَنْ اَقْتَصَدَ وَقَنَّعَ بَقِيَّتِ عَلَيْهِ

النَّعْمَةُ وَمَنْ بَدَّرَ وَاسْرَفَ زَالَتْ

عَنْهُ النَّعْمَةُ»^{۷۴}

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۱۹۶}

هر کس میانه روی و قناعت را پیشه کند، نعمتش پایدار [خواهد ماند] و هر کس اسراف و زیاده روی را [در زندگی خود] پیشه کند از نعمتها محروم شود.

سخاوت و بخشش

یکی از فضیلتها و صفات خوب یک انسان، داشتن روحیه سخاوت و گشاده دستی هبه و بخشش

نوآورهای و شکوفایی در آموزه های دینی

است، که داشتن چنین روحیه ای،
نه تنها نیاز مادی یک یا چند نفر
را برطرف می کند، بلکه موجب
فراهم شدن دوستی و موَدّت
قلوب به یکدیگر (که دین مبین
اسلام به آن سفارش و توصیه
فراوان کرده است) می شود.

لذا حضرت علی (ع) انسان
سخاوتمند و بخشنده را برترین

بخش اول: سکونابی در ارزشها و باورهای دینی

مردم در دنیا معرفی می‌کند،
در این باره می‌فرماید:

«أَفْضَلُ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا
الْأَسْخِيَاءُ، وَفِي الْآخِرَةِ
الْأَتْقِيَاءُ»^{۷۵}

برترین مردم در دنیا سخاوتمندان
و در آخرت پرهیزگاران هستند.

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

عده ای از یمن به محضر پیامبر بزرگ اسلام (ص) رسیدند و در میان این عده شخصی بود اهل سخن و سخنوری و دارای بیان شیوا و در سخنانش بسیار مبالغه می کرد، پیامبر ناراحت شد به طوری که آثار ناراحتی در چهره مبارکش هویدا گشت، در این هنگام جبرئیل بر رسول خدا نازل

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

شد و اظهار داشت که خداوند
متعال سلام می‌رساند و می‌فرماید
که این شخص اهل سخاوت و
بخشش است. پیامبر اسلام (ص) به
آن فرمودند: اگر جبرئیل از
سخاوت تو به من خبر نمی‌داد تو
را از خود دور می‌کردم. آن مرد
سخنور به پیامبر اسلام (ص)
عرض کرد: ای رسول خدا آیا

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

خدای تو انسان سخاوتمند را
دوست دارد؟

پیامبر اسلام (ص) فرمودند: بلی
خداوند انسان سخاوتمند را دوست
دارد.

آن مرد سخنور در این هنگام
شهادت بر یگانگی خداوند متعال
داد و همچنین شهادت داد که
پیامبر (ص) فرستاده خداوند
متعال است و در حضور

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و آوزهای دینی

پیامبر اسلام (ص) مسلمان شد. و به پیامبر عرض کرد: ای رسول خدا به خدایی که تو را به حق برانگیخته است، هرگز احدی را از مال خود محروم، نکرده ام.^{۷۶}

نیکی کردن به دیگران [به ویژه قشر نیازمند و محروم جامعه] زمانی به درجه کمال می‌رسد و ارزشمند می‌شود که مالی را بدون

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

درخواست و تقاضا به دیگران
بخشش نماید.

حضرت امیرالمؤمنین علی (ع)
در کلامی بسیار ارزشمند
می فرماید:

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

«مَنْ بَدَأَ بِالْعَطِيَّةِ مِنْ غَيْرِ طَلَبٍ
وَ أَكْمَلَ الْمَعْرُوفَ مِنْ غَيْرِ
إِمْتِنَانٍ فَقَدْ أَكْمَلَ الْإِحْسَانَ.»^{۷۷}

هر کس بدون درخواست [کسی
چیزی به دیگری] عطا کند و نیکی
را بدون منت گذاشتن کامل کند، پس

نواورهنی و سگوفایی در آموزه های دینی

[این شخص] نیکی را کامل کرده

است.

قرض الحسنه

یکی از کارهای نیک و کمک مالی به دیگران، قرض دادن است، آن هم بدون درخواست و چشم داشت زیاده از قرض دهنده و خداوند راجع به قرض دادن به د

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

یگران در قرآن توصیه‌های زیادی فرموده است.

باتوجه به اهمیت داشتن موضوع قرض الحسنه و حل مشکلات مالی مسلمانان، خداوند موضوع قرض را بارها در کنار نماز و زکات و همچنین ایمان به رسول و یاری انبیا در قرآن به آن پرداخته و می‌فرماید:

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

«وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ
بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ
اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ إِنِّي
مَعَكُمْ لَئِن أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ
وَاتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي
وَعَزَّيْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ
قَرْضًا حَسَنًا...»^{۷۸}

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی

به تحقیق خداوند، از بنی اسرائیل
پیمان گرفت و از میان آنان دوازده
سرپرست [برای دوازده طائفه]
برانگیختیم و خداوند [به] آنان
فرمود من باشما هستم اگر نماز به
پادارید و زکات پردازید و به
پیامبران ایمان آورده و یاریشان
کنید و به خداوند وام نیکو دهید.

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

باتوجه به اهمیت قرض، خداوند دو بار آن را در قرآن متذکر شده است؛ می فرماید: چه کسی است که به من قرض دهد.

و این سخن خداوند متعال برای آن است که با میل و رغبت و شوق فراوان نسبت به قرض دادن به دیگران اقدام کند و این عمل نیک و خداپسندانه را سرلوحه زندگی شان قرار دهند.

بخش اول: سگوفانی در ارزشها و باورهای دینی ۱

خداوند این سنت حسنه و
باززش را در ردیف نماز و زکات
بیان فرموده که این خود دلیل
براهمیت موضوع قرض می باشد.
در قرآن می فرماید:

«وَأَقِمْوَا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا»^{۷۹}

نوا اور ای و شگوفایی در آموزه های دینی

پیا دارید نماز را و پیردازید

زکات را و وام دهید خدا را وام

نیکو.

و در جای دیگر قرآن می فرماید:

«وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا

يُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ

كَرِيمٌ^{۱۰}»

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی ۱

و آنها که به خدا قرض می دهند
(این قرض الحسنه برای آنان پاداشی
چند برابر دارد و پاداشی پرازشی
دارند.

در جای دیگر قرآن می فرماید:

«إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ
لَكُمْ»^{۸۱}

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

اگر به خداوند قرض نیکو دهید
[که قرض دادن به دیگران قرض به
خداوند است] خداوند برای شما چندین
برابر عنایت می کند و هم از گناهان
شما درمی گذرد.

امام صادق (ع) به نقل از
رسول خدا (ص) می فرماید:

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

«مَنْ أَقْرَضَ مُؤْمِنًا قَرْضًا
يَنْتَظِرُ بِهِ مَيْسُورَهُ كَانَ مَالُهُ
فِي زَكَاةٍ وَكَانَ هُوَ فِي صَلَاةٍ
مِنَ الْمَلَائِكَةِ حَتَّى يُوَدِّيَهُ
إِلَيْهِ»^{۸۲}

کسی که به مؤمنی قرض دهد و
صبر کند تا وضع مالی او خوب شود

نواورعی و سگوفایی در آموزه های دینی

آن مال پاک خواهد ماند، و فرشتگان
بر قرض دهنده درود می فرستند، تا
زمانی که قرض گیرنده قرض خود
را پرداخت و ادا کند.

باتوجه به این که خداوند ثواب
قرض دادن را بیشتر از صدقه،
قرار داده است، پی به اهمیت
قرض می بریم. امام صادق (ع)

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۲۱۶}

می فرماید: «بر درب بهشت نوشته [شده] است، که ثواب صدقه را ده برابر می دهند و ثواب [قرض دادن] را هجده برابر.^{۸۳}»

امام صادق (ع) به نقل از رسول خدا (ص) فرمود: «اگر هزار درهم را دوبار [به کسی] قرض دهیم در نزد من بهتر خواهد بود که یکبار و [یکجا] آن را صدقه دهیم،

نوا اور ای و سگوفابی در آموزه های دینی

همانطور که برای قرض گیرنده در صورت توان پرداخت در ادای دین، تعلل و تأخیر [در] آن جائز نیست و همچنین کسی که قرض داده، اگر بداند که قرض گیرنده، در پرداخت و ادای دین خود در مضیقه و تنگدستی است، در زحمت قرار دادنش جائز نخواهد بود.^{۸۴}»

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

خمس

خمس یکی از فروع دین است، خداوند متعال همان گونه که به همه بندگانش عنایت دارد بر ما لازم است که حق خداوند را ادا کنیم.

خداوند متعال درباره خمس چنین می‌فرماید:

نوا اور علی و سکونابی در آموزه های دینی

«وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ
شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَ
لِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَ
الْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ
السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ^{٨٥}»

و ای مؤمنان بدانید که هر چه به
شما غنیمت و فایده رسد خمس آن
برای خدا و رسول خدا و خویشان او

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی

و یتیمان و فقرا و در راه ماندگان
است. اگر به خدا ایمان دارید.

در این آیه مبارکه که یکی از
ادله وجوب خمس است، روی
سخن به عموم مؤمنان است
خطاب به گروه خاصی نیست
هرچند آیهی شریفه در مورد
جنگ بدر نازل شده است.^{۸۶}

نوا اور علی و شگوفایی در آموزه های دینی

بحث استدلالی خمس

ممکن است این سؤال در اذهان بعضی بیاید خداوند در قرآن فرموده: هرچه به شما غنیمت و (فایده رسد) خمس آن برای خدا و رسول خدا و خویشان او و یتیمان و فقراء و در راه ماندگان است.

منظور غنائم جنگی است، مفسران شیعی می فرمایند: نه تنها غنائم جنگی بلکه هرگونه درآمد

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

را شامل می‌شود همچنین در تفسیر مجمع‌البیان (مرحوم طبرسی) نخست غنیمت را به معنای غنائم جنگ تفسیر کرده ولی به هنگام تشریح معنی آیه چنین می‌گوید:

قَالَ أَصْحَابُنَا إِنَّ الْخُمْسَ
وَاجِبٌ فِي كُلِّ فَايِدَةٍ تَحْصُلُ
لِلْإِنْسَانِ مِنَ الْمَكَاسِبِ وَأَرْبَاحُ

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

التِّجَارَاتِ وَفِي الْكُنُوزِ
وَالْمَعَادِنِ وَالْغُوصِ وَغَيْرِ ذَلِكَ
مِمَّا هُوَ مَذْكُورٌ فِي الْكُتُبِ....

علماء شیعه معتقدند که خمس
در هرگونه فایده ای که برای انسان
فراهم می گردد واجب است اعمّ از
اینکه از طریق کسب و تجارت
باشد. یا از طریق گنج و معدن، و
یا آنکه با غواصی از دریا خارج

بخش اول: سگوفانی در ارزشها و باورهای دینی^{۲۲۴}

کنند و سایر اموری که در کتب
فقهی آمده است و می‌توان از آیه
بر این مدعا استدلال کرد. زیرا در
عرف لغت به تمام اینها غنیمت
گفته می‌شود.^{۸۷}

و واژه‌ی «غنیمت» و همچنین
«غرامت» هریک شش بار در قرآن
آمده است. همان گونه که غرامت
شامل هرگونه ضرر مالی می‌شود.
نه فقط ضرر جنگی، غنیمت هم

نوا آورده و شگوفایی در آموزه های دینی

نه تنها درآمد جنگی. بلکه هرگونه منفعتی را دربرمی گیرد کتب لغت. مانند لسان العرب. تاج العروس و قاموس. و همچنین مفسران اهل سنت از قبیل قرطبی. فخر رازی. و آلوسی. نیز در عمومیت لغت شک ندارند. و همچنین در مفردات راغب آمده است. به هر چیزی که انسان به دست می آورد غنیمت گفته می شود.

بخش اول: سکوفانی در ارزشها و باورهای دینی^{۳۲۶}

در قرآن نیز واژه غنیمت برای
غنائم غیر جنگی بکار رفته است:

فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ^{۸۸}

فَاكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا

طَيِّبًا^{۸۹}

خمس در روایات نیز از اهمیت
ویژه‌ای برخوردار است از جمله
اینکه هر کس خمس مالش را
نپردازد مالش حلال نمی‌شود و

۸۸ - سوره نساء، آیه ۹۴.

۸۹ - تفسیر نور، جلد ۴، ص ۳۲۶

نوا اور علی و شگوفایی در آموزه های دینی

نمی تواند در آن تصرف کند و نماز
بالباسی که خمس آن پرداخت
نشده باشد مشکل دارد.^{۹۰}

اگر خواهان برکت در زندگی
آنهم در همه جهات هستیم و اگر
می خواهیم دین و ایمانمان محکم
بماند و همچنین اگر خواهان
قبولی دعا، مناجات، توسل و
اعمالمان در درگاه حضرت احدیت
می باشیم باید به این فریضه الهی

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۳۲۸}

یعنی خمس که حق خدا و رسول است عمل کنیم.

خمس نوعی تعدیل ثروت است، که هر فرد مسلمان، با اراده خود و با قصد قربت، براساس عقیده به دین و مذهب و ایمانی که در اوست، درآمدهای خود را بررسی می‌کند و از هزینه متعارف زندگی خود کاسته و بیست درصد، از سود حاصل مازاد بر درآمد و هزینه زندگی یکساله خود را به مرجع تقلید بپردازد تا

نوا اور علی و شگوفایی در آموزه های دینی

او که نماینده و نائب از طرف حضرت بقیت الله الاعظم هست، در آنچه به صلاح جامعه، امور اسلام و مسلمین است مصرف نماید.^{۹۱}

چه بسا پرداخت خمس برای بعضی کار بسیار دشوار و سختی است، چراکه حاضر به پرداخت حق رسول خدا (ص) و ائمه اطهار (علیهم السلام) نیستند.

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی ۱

امام صادق (ع) می‌فرماید: آنچه که برای خداست، برای رسول خدا است برای ما اهل بیت (ع) می‌باشد، به خدا قسم خداوند بر مؤمنان آسان گرفته، زیرا پنج درهم که روزی آنان نموده یکی از آنها را برای پروردگارشان قرار داده و چهار قسم دیگر آن بر آنان حلال است [سپس حضرت] فرمود: این یکی از سخنان دشوار ماست.

نوا اور علی و سگوفابی در آموزه های دینی

طبق بیان امام (ع) کسانی حاضر می شوند خمس مالشان را بدهند که قلبشان به برکت ایمان خالص شده باشد.

شرع مقدس اسلام می فرماید:
«اگر با لباسی که خمس آن را پرداخت نکرده و یا ملکی که خمس آن را پرداخت نکرده تصرف کند، تصرفش غصب و

بخش اول: شگوفایی در ارزشها و باورهای دینی^{۳۳}

حرام و نماز خواندن در آن باطل
است.^{۹۲}

فقهاء خمس را در هفت چیز
واجب می‌دانند:

- (۱) سود و منفعت کسب و درآمد
- سالیانه، (۲) گنج، (۳) معادن
- (۴) گوهرهایی که از غواصی به
دست می‌آید،
- (۵) مال حلال مخلوط به حرام،

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

۶) زمینی که کافر ذمی از

مسلمان بخرد، ۷) غنیمت جنگی

بخش دوم
نوآوری و سکون فابی اجتماعی

بخش ۲

نوآوری و سکون‌فایی اجتماعی

جامعه رو به رشد، در زمینه‌های
مختلف، به جامعه‌ای اطلاق

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

می شود که به جهت نیاز آن جامعه، روحیه نوآوری و شکوفایی و خلاقیت در آن به وجود آید.

آنچه باید به آن اذعان کرد این است که در بیشتر افراد جامعه توان نوآوری، شکوفایی و خلاقیت وجود دارد که می توان آن را با کار و آموزش و حمایت در جامعه توسعه داد و توانمند کرد.

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی ۱

نوآوری و شکوفایی نیازمند

انگیزش و هدف

نخستین گام انسان در جهت موفقیت و پیروزی در هر کاری، داشتن انگیزه و هدف توأم با تلاش و پشتکار می‌باشد زیرا انگیزه و هدف دو عامل مهمی است که به انسان جهت و معنا و مفهوم می‌بخشد و روح نوآوری و

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

خلاقیت را در انسان شکوفا
می سازد.

انسان بدون انگیزه و هدف مانند
کشتی که بدون انگیزه و هدف و
بدون مقصد، حرکت می کند
خواهد بود، که هر بادی در دریا
بوزد کشتی به همان سمت
حرکت خواهد کرد و این بادبان

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی

است که به کشتی مقصد و هدف می‌دهد، نه باد.^۱

نتیجه اینکه بدون انگیزه و هدف بودن در هر کاری به مانند همان کشتی بدون بادبان است که به هر سویی در حرکت است.

مقام معظم رهبری در پیام نوروزی خود به مناسبت فرا رسیدن نوروز ۸۷ فرمودند: «در

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

همه سطوح که گفتیم باید نوآوری به وجود بیاید مسئولان دولتی در روشهای اقتصادی، در روشهای سیاسی و دیپلماسی، در پیشبرد کشور به سمت علم و تحقیق در گسترش فرهنگ مطلوب، در میان کشور در ارائه خدمات به همه قشرها به خصوص قشرهای محروم و مظلوم، در آبادانی کشور، در دانشگاهها، در

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی

بنگاههای اقتصادی، در دستگاههای گوناگون اجتماعی و خدماتی، هرکدام نیاز دارند، در کار خود و در عرصه خود نوآوری کنند... در این سال باید نوآوری فضای کشور را فراگیرد و همه خود را موظف بدانند، که کارهای نو و ابتکاری را در سایه

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

مدیریت صحیح و تدبیر درست،
در فعالیت کشور وارد کنند.^۱»

همان طور که رهبر فرزانه انقلاب
حضرت آیت الله خامنه ای فرمودند:
«... سرمایه گذاری های بزرگی که
مسئولان و آحاد مردم در
بخش های مختلف چه
سرمایه گذاری مادی، چه
سرمایه گذاری معنوی انجام

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی

داده‌اند اینها به شکوفایی برسند و مردم نتایج آن را در زندگی حس کنند. کارهایی که سالهای اخیر انجام گرفته است باید نتایج خود را به تدریج به مردم نشان بدهد و کام مردم را شیرین کند. باید آنچه را که کاشته‌ایم شکوفا بشود و به مردم ثمر بدهد. به امید آن روزی که کشوری سربلند و

نوآوری و شکوفایی در آموزه‌های دینی

با اقتدار در زمینه‌های معنوی و
مادی را شاهد باشیم. ان شاء...

۱- نیاز جامعه به سعی و تلاش و ابتکار

نیازمندی‌هاست که انسان را در
ابعاد مختلف زندگی، وادار به کار،
تلاش و ابتکار می‌کند. از طرفی
دین مبین اسلام، انسانها را به کار
و تلاش تشویق و ترغیب می‌نماید

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی^{۳۴۶}

و کسانی را که در این راه قدم
برمی‌دارند مورد حمایت قرار
می‌دهد.

سعی و تلاش از دیدگاه قرآن
در قرآن کریم موضوعات
بسیاری در جهت هدایت و
بالندگی بشر بیان شده است، از
آن جمله موضوع کار و تلاش، با
حدود چهارصد آیه خداوند متعال

نوآوری و شگوفایی در آموزه‌های دینی

انسانها را به کار و تلاش و اهمیت دادن به آن تشویق و ترغیب می‌نماید، که به بعضی از این آیات می‌پردازیم:

۱- «إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ»

سعی و تلاش شما مختلف است.

هر کدام از انسانها به سبب علایق و سلایق مختلف به دنبال کار و حرفه و هنر و رشته‌هایی که

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی^{۳۴}

علاقه و استعداد در آن دارد،
می‌رود. از سعی و تلاش انسان
است که از کارش نتیجه می‌گیرد.
«نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود.»

۲- «وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا

سَعَى^۱»

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

برای انسان بهره های جز سعی و

کوشش نیست.

ممکن است که سعی و تلاش

جنبه دنیوی و یا اخروی داشته

باشد اگر جنبه دنیوی برای خدا

باشد آخرت خود را با این تلاشش

آباد ساخته است.

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی /

۳- «وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ
لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ
كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا»

هر کس خواهان آخرت باشد و در
طلب آن بکوشد و مؤمن باشد پاداش
کوشش او داده خواهد شد.

باتوجه به این آیه شریفه ممکن
است کار و تلاش در زمینه

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

معنویت باشد که موضوع بحث آن در این نوشتار نمی گنجد.

جامعه خودکفا جامعه ای سربلند و سرافراز است. برای این که کشور عزیزمان در مقابل دشمنان اسلام سرفراز و مقتدر باشد، نیازمند به نوآوری در عرصه های مختلف می باشد. نوآوری در صورتی ممکن است که متخصصان کشورمان برای قطع وابستگی از

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی /

کشورهای بیگانه باید سعی و تلاش خودشان را به کار بندند، و در نتیجه این سعی و تلاش است که نوآوری‌ها، ابتکارات، ابداعات، اختراعات و خلاقیت‌ها، در زمینه‌های مختلف نتایج، ثمرات و آثار آن به تدریج در جامعه به معرض ظهور و بروز و شکوفایی می‌رسد.

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

سعی و تلاش در بیان ائمه

معصومین (علیهم السلام)

حضرت امیرالمؤمنین (ع) مجد و

بزرگی را در تلاش بیان فرموده

است:

«مَا أَدْرَكَ الْمَجْدَ مَنْ فَاتَهُ

الْجَدُّ»^۱

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی /

بزرگی در نیابد کسی که تلاش

از او فوت شده است.

بنابراین طبق فرمایش حضرت

علی (ع) بزرگی و عظمت و اقتدار

یک جامعه بستگی به تلاش

انسانهایی که در آن جامعه زندگی

می کنند، دارد و در سایه تلاش

است که خلاقیتها و نوآوریها را به

ارمغان می آورد.

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

بهترین راه برای چیره شدن در
مقابل دشمنان اسلام و بدخواهان
و به زانو درآوردن آنها سعی و
تلاش در زمینه های مختلف اعم از
معنوی و مادی می باشد.

چه زیبا امیرالمؤمنین علی (ع)
فرموده است:

«مَنْ غَالِبَ الضِّدِّ رَكِبَ الْجِدَّ»

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی

هر که در پی چیرگی بر دشمن

است تلاش را رها نکند.

ان شاء الله امیدواریم که تلاش
ملت ایران بزودی در عرصه‌های
مختلف شکوفا شود و یقیناً با
تلاش مجدانه و خستگی‌ناپذیر
ملت ایران، به خواسته‌های خود
که در رأس همه خواسته‌ها و
نهایت آرزوهای هر ایرانی مسلمان
فرج و ظهور تنها منجی و مصلح

نوآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

جهان حضرت بقیة الله الاعظم
ارواحنا له الفدا می باشد به زودی
زود شاهد آن چهره دلربا و
نازینش باشیم. ان شاء الله.

امیرالمؤمنین علی (ع) در
فرمایش بسیار گهربار می فرمایند:

«مَنْ بَدَلَ جُهْدَ طاقَتِهِ بَلَغَ كُنْهَهُ

إِرَادَتِهِ»

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی /

هر که تمامی تلاش خود را به کار

بندد به تمام خواست خود برسد.

لذا مناسب است که اشاره به

بخشی از فرمایشات رهبر فرزانه

انقلاب، مقام معظم رهبری حضرت

آیت الله خامنه‌ای - حفظه الله - که

در آغاز سال ۸۷ به مناسبت

فرارسیدن نوروز بیان فرمودند،

اشاره‌ای داشته باشیم.

نوآوری و شکوفایی در آموزه های دینی

ایشان درباره کار و تلاش و ابتکار فرمودند: «ملت ایران نیاز به کار و ابتکار و تلاش مجدانه دارد، ما باید آنچه را که در گذشته، در دوران حکومت طاغوتها از دست داده ایم و دچار عقب ماندگی شده ایم جبران کنیم. لیکن ایجاب می کند که ما تلاشمان را هرچه می توانیم بیشتر و بیشتر و جدی تر کنیم.... کسانی

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی

هم هستند که دشمن نیستند
لکن رقیب ما هستند. این عرصه
پیچیده هم نیاز دارد که تلاشمان
را مدبرانه و شجاعانه و عزت
مدارانه برنامه‌ریزی کنیم.

در خاتمه از خداوند متعال
عاجزانه موفقیت همه شیعیان
حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) را
در راه شکوفایی و نوآوری و در
تمام زمینه‌های مختلف دینی،

انوارِ معنی و شگوفایی در آموزه های دینی

علمی، فرهنگی و کسب معارف
اهل بیت (علیهم السلام) و
همچنین در زمینه های علوم
صنعتی پزشکی و... خواهان و
خواستارم.

والسلام علیکم و رحمة الله و

برکاته

منابع و مآخذ

- ۱- قرآن کریم
- ۲- سیره چهارده معصوم
(اشتهاردی)
- ۳- اصول کافی
- ۴- تصنیف غررالحکم
- ۵- وسایل الشیعه
- ۶- مستدرک الوسایل
- ۷- مکارم الاخلاق

نواآوری و شگوفایی در آموزه های دینی

- ۸- بحار الانوار
- ۹- فرازهایی از معارف (نیروی مقاومت)
- ۱۰- بانوی نمونه اسلام (آیه الله امینی)
- ۱۱- فرهنگ سخنان فاطمه زهرا (محمد دشتی)
- ۱۲- آداب معاشرت (ترجمه - حرّ عاملی)
- ۱۳- محجة البيضاء
- ۱۴- تحف العقول

بخش دوم: نوآوری و شکوفایی اجتماعی

۱۵- نهج البلاغه

۱۶- توضیح المسائل - امام

خمینی

۱۷- تفسیر نور (قرائنی)

۱۸- ره توشه راهیان نور بوستان

ولایت (دفتر تبلیغات اسلامی قم)

۱۹- معراج السعاده

۲۰- ثواب الاعمال

۲۱- خمس و زکات - (قرائتی)

۲۲- مدیریت رشد (مسلمی زاده)

نواورعی و شگوفایی در آموزه های دینی

۲۳- پیام نوروزی - مقام معظم

رهبری در سال ۱۳۸۷ شمسی

۲۴- فروع کافی

۲۵- مجله پیوند اسفند ۸۵